

שזונה הלכות

גליון 432

ערש"ק פ' כי תשא
שבוע פרשת ויקהל-שקלים | ה'תשע"ט

גיליון שבועי

יו"ל ע"י מכון הלכה חב"ד (ע"ר)

האם מברכים על עוגות ומאפים בתוך הסעודה? ראה מדור 'הלכה יומית'

משולחן ההלכה
מאת הרב משה קורנוויץ
רב קהילת חב"ד הרי יונה, נצרת עילית >

חובת התפילה - מן התורה או מדרבנן

האם יש חובה מן התורה להתפלל?
מצינו ג' דעות האם חובת התפילה היא מן התורה או מדרבנן:

- א' - דעת הרמב"ם: מן התורה יש מצווה להתפלל בכל יום, אלא שמן התורה אין זמן קבוע ביום לתפילה, ואף אין נוסח קבוע לתפילה - וחכמים הם אלו שתיקנו את זמני התפילות ונוסח לתפילה.
- ב' - דעת הסמ"ק: מן התורה יש מצווה מן התורה להתפלל, אך אין זו מצווה להתפלל בכל יום, ומצוות התפילה בכל יום היא מדרבנן.
- ג' - דעת הרמב"ן: מן התורה אין מצוות תפילה, וכל ענין התפילה זהו מחסדי השם "ששומע ועונה בכל קראינו אליו".

למעשה, פוסק אדמו"ר הזקן שמצוות תפילה היא רק מדרבנן, וכתב הצמח צדק שהכרעת אדה"ז היא כדעת הרמב"ן - שמן התורה אין חובה להתפלל, וכל תקנת התפילה היא מדרבנן. [אך יש לציין שדברי אדה"ז אלו הם בנוגע לענין הקבלת עול מלכות שמים והדביקות בה' שבתפילה, שבענין זה היא המחלוקת הנ"ל. אך ישנו ענין נוסף של תפילה שהוא בקשת צרכיו של האדם, של ענין זה כתב אדה"ז שזוהי חובה מן התורה].²

האם יש נפקא-מינה למעשה, אם מצוות התפילה היא מן התורה או מדרבנן?

אדמו"ר הזקן עצמו מבאר שלענין תפילות נשים ישנה נפקא-מינה גדולה שקשורה במחלוקת זו. דהנה בגמרא נאמר שאף נשים צריכות להתפלל, כיוון שתפילה היא בקשת רחמים. אך לא נתבאר איזה תפילה הן צריכות להתפלל, והדבר תלוי במחלוקת זו, האם התפילה היא מן התורה או מדרבנן. לדעת הרמב"ם שהמצווה להתפלל בכל יום היא מן התורה - נשים אינם צריכות להתפלל בזמני התפילות ואף לא בנוסח הקבוע, ועל חיוב התפילה מן התורה דיברה הגמרא, כיוון שחכמים לא תקנו תפילה לנשים, ונשאר החיוב כפי שהוא מן התורה. אך לדעת הרמב"ן שכל חובת התפילה היא רק מדרבנן - חכמים תקנו תפילה אף לנשים ולחיוב זה של תפילה שתקנו חכמים התכוונה הגמרא בדבריה שנשים חייבות בתפילה, ולכן נשים צריכות להתפלל שחרית ומנחה בזמנה ובנוסח שתקנו אנשי כנסת הגדולה - תפילת שמונה-עשרה - כגברים. אך תפילת ערבית שהיא רשות, לא קבלו הנשים על עצמם להתפלל.

ולהלכה, נשים חייבות להתפלל שחרית ומנחה בזמנה כגברים.³

3. ברכות כ"ב; שו"ע אדה"ז סי' ק"ב; ראה 'הערות וציננים' להל' ת"ת פ"ד סי' ג' הע' 30/א שכתב דיש עוד נפק"מ למחלוקת זו, והיא האם קדושת ביהכ"נ היא מה"ת או רק מד"ס.

שואל ומשיב

הרב מיכאל אבישיד <
אכלתי מיני מזונות אך אני מסופק אם אכלתי כשיעור כזית, ואין לי עוד 'מזונות', האם לנבך 'על המחיה' מספק?
היות ואין עוד מזונות, וממילא זה ספק שלא יכול להתברר, ולכן לא מברך 'על המחיה'.

סדבה"נ פ"ח ס"א, שו"ע אדה"ז סי' קפ"ד ס"ב, משנ"ב סי' רט"ו ס"ק כ'

הרב פנחס קדיש <
מה מברכים על מרק ירקות טחון סמיך?
ברכת שהכל נהיה בדברו.

סדבה"נ פ"ז ס"ג - כ"ד

הרב נחן בעז יורקוביץ <
מי שנשרו לו שערות הראש ומתבייש בזה ולובש פאה על ראשו, האם מותר להניח תכילין על הפאה שלו?

כתבו הפוסקים שבמקרה זה יניח תכילין על ראשו בצנעה ויקרא קריאת שמע, ואחר כך יניח התכילין על הפאה שלו ויתפלל במניין.

ראה טוש"ע ונ"כ או"ח סכ"ז ס"ד-ה; שו"ע אדה"ז שם ס"ז; וראה פסק"ת שם ס"ו סי' יא ובהע' 96 ומ"ש שם בגר"מ פיינשטיין

הלכה יומית

דברים הנאים בתוך הסעודה וברכתם <

חריפים המוגשים בתוך-הסעודה לאמירת "לחיים" וכדומה דנו הפוסקים האם יש לברך עליהם, והיו שניסו לחלק במטרת הבאתם ולחייב ברכה במצבים שונים אף בתוך הסעודה, אלא שהדעה הרווחת למעשה שאין מברכים עליהם כלל בתוך הסעודה.⁵

"משקה" המוגש לאמירת לחיים בסעודה - האם מברכים עליו?

שישי | ברכה על הגלידה בתוך הסעודה

נחלקו הפוסקים האחרונים האם יש לברך על גלידה המוגשת בקינוח הסעודה. שכן הגלידה עשויה ממשקה שקפה, ולמעשה נוהגים שלא לברך על משקאות בתוך הסעודה, ואפילו כששותה משקאות מתוקים בסוף הסעודה כיוון שיתכן ששותה אף מחמת צימאון הבא מהמאכל ולכן אין מברכים עליו, ולפי זה כתבו שגם על הגלידה שקפואה היטב אין לברך, ומארה"ו משמע שנחשבת כמאכל, שכן דבר שאין דרך לשתותו בבת אחת אלא מתעכב בפה מעט ועובר לעיסה כלשהי עד שנבלע אינו כמשקה אלא כמאכל. וכיוון שהגלידה באה רק לקינוח ולא להשביע אינה נפטרת בברכת הפת ויש לברך עליה שהכל.⁶

מקורות: 1. ברכות מא, ב; טוש"ע ונ"כ וש"ע אדה"א או"ח סקע"ד וסקע"ו; סדרה"נ פ"ד ס"א ואילך; וראה בבאור ברה"נ לרב אלאשילי פ"ד הע' 2. יו"ט ברכות מא, ב; טוש"ע ונ"כ וש"ע אדה"א או"ח סקע"ד; סקע"ו וסרטי"ו ס"ה וראה שם סרמ"ט ק"א סקע"ד; סדרה"נ פ"ב ס"ז-י; 'קובץ אור ישראל' סב ע' שלט. 3. טוש"ע ונ"כ או"ח סקע"ו; וש"ע אדה"א שם וראה שם סקע"ד ס"ב בחצ"ע; סדרה"נ פ"ד ס"ב-ס"ד וסי"ג; פסק"ת סקע"ו ס"ה-ו. 4. ברכות מא, ב ובתוס' ד"ה אי הכי שם; טוש"ע ונ"כ או"ח סקע"ד ס"ז; וש"ע אדה"א שם ס"ב; סדרה"נ פ"ד ס"ז; וראה פסק"ת סקע"ו ס"ח וע"ע בהע' 25 שם. 5. ברכות מב, ב; טוש"ע ונ"כ וש"ע אדה"א או"ח סקע"ד ס"א ואילך; סדרה"נ פ"ד ס"ז-ב. 6. ראה וש"ע אדה"א או"ח סקע"ח ס"ח; וראה סדרה"נ פ"א ס"ט ופ"ח ס"ה; ש"ת קנין תורה ח"ד סי"ט; ש"ת שבט הלוי ח"א ס"ה בהערות לסקע"ד ס"ז; וראה פ"ת סקע"ד ס"ג.

המורכב ממיני תפוחים ואגוזים וכדומה, או שזיפים תמרים וצימוקים המוגשים כתוספת למנה עיקרית, כיוון שהכוונה היא לאוכלם כעת כמזון, כדאי לטעום מהם פחות מ"כזית" לפני הסעודה בברכה ובכך לפטרם מברכה כשיאכלם בעת הסעודה. ואם הכוונה בפירות אלו הוא כדי שיאכלו יחד עם הלחם והדבר היחיד שמלפת בו את הפת בסעודה זו הוא הפירות, יאכל מהם עם פת בתחילה ובסוף, ולא יצטרך לברך עליהם כלל.³

רביעי | ברכה על משקאות בתוך הסעודה

מכיוון ש"אין אכילה בלא שתייה", נחשבים המים ושאר המשקאות שנוהגים לשתותם בסעודה כבאים מחמת הסעודה, ולכן אין לברך עליהם כיוון שנפטרים הם בברכת הלחם, אף אם האדם היה צמא קודם לכן. אבל לגבי תה או קפה-שחור, אין רגילים לשתותם דווקא בתוך הסעודה, ולכן כשמביאים אותם כקינוח סעודה, נחלקו הפוסקים האם יש לברך עליהם, ומספק אין לברך עליהם. **קפה שחור המוגש בסוף החתונה אחרי סילוק השולחנות בכוסות קטנים יש לברך עליו.**⁴

חמישי | ברכה על היין ומשקאות חריפים בתוך הסעודה

אמרו חכמים, שמפני חשיבותו של היין יש לברך עליו בתוך הסעודה, אלא שבשבתות וימים טובים אין לברך על היין בסעודה כיוון שהקידוש הוא מצרכי הסעודה ונפטר בברכת "הגפן" שבקידוש, ואף השומעים את הקידוש שטעמו מהיין נפטרו בברכה זו. **אולם ברכת 'הגפן' בהבדלה אינה פוטרת את שתייתו בסעודה שלאחריה, אלא אם-כן חשב בעת-הברכה לשתותו בסעודה. ולגבי משקאות**

ראשון | דברים הנפטרים בברכת הפת

אמרו חכמים: "דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה. . פת פוטרותן". כלומר, שהדברים הנאכלים כחלק מהסעודה כתוספת ללחם, כגון סלטים, מנות עיקריות, תוספות ומרקים, נחשבים כטפלים ללחם ונפטרים בברכתו, וכיוון שאכילתם טפלה לסעודה אין לברך עליהם. **אולם הדברים שאינם באים כחלק מהסעודה, צריך לברך עליהם.**¹

שני | מיני מזונות הנאים בתוך הסעודה

לגבי מוצרים שברכתם "מזונות" המוגשים בתוך הסעודה, כתבו הפוסקים לחלק בין הסוגים השונים; מזונות המטוגנים כשמן עמוק כסופגניה או עוגת לקח שנילושה ברוב דבש וכן עיסה הממולאת עם מיני מתיקה וכדומה, שברכתם מזונות לכל הדעות אם הם נאכלים רק לקינוח ולא להשביע מברכים עליהם. אך יתר המאפים יש הסוברים שהם פת גמורה, ולכן אין לברך עליהם בסעודה. **והמובחר ביותר להגישם לאחר ברכת-המזון ובפרט בשבת, ואין בזה משום ברכה שאינה צריכה, וכך הורה למעשה הרז"ש דווארקיין ע"ה.**²

האם מברכים על עוגות ומאפים בתוך הסעודה?

שלישי | פירות המוגשים בתוך הסעודה

פירות הנאכלים ללא לחם, כקינוח ולא כמזון, יש לברך עליהם, בין חיים ובין מבושלים, לכל הדעות, וכן פיצוחים המוגשים כקינוח לסעודה יש לברך עליהם תחלה. אולם פירות המוגשים כחלק מן הסעודה כגון סלט

הזמן גרמא

משתוקק לגאולה אף באכילתו

ל הענינים וכל הפעולות חדורים בעניני משיח וגאולה, כולל גם באכילתו ושתייתו, שמשתוקק לסעודה דליתן ושור הבר ויין המשומר, עד כדי כך שגם לאחרי הסעודה נשאר רעב לסעודה דליתן ושור הבר ויין המשומר, ובמילא, טוען להקב"ה שאינו יכול לקיים המצוה ד"ואכלת ושבעת וברכת" לאמיתתה עד שהקב"ה יושיבנו על שולחנו להסעודה דלעתיד לבוא, ותיכף ומיד ממלא הקב"ה בקשתו

דבר מלכת ש"פ וירא סי"ד

